

Nr 138.

Av herr **Rydén**, om anslag till fortsatt utgivande av verket
»Sveriges kyrkor, konsthistoriskt inventarium».

Riksdagen har för åren 1914—1922 i enlighet med Kungl. Maj:ts propositioner beviljat anslag att användas till möjliggörande av fortsatt utgivande av verket *Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium*, utgivet av S. Curman och J. Roosval. Anslagen hava utgått med 10,000 kr. under 1914, med 5,000 kr. under 1915, med 7,500 kr. under 1916, med 10,000 kr. under 1917, 1918 och 1919, med 20,000 kr. under åren 1920, 1921 och 1922. På grund av statsfinansiella svårigheter ansåg sig Kungl. Maj:t icke kunna framlägga förslag om anslag varken för första halvåret 1923 eller för budgetåren 1923—1924 och 1924—1925. På grund av en av undertecknad väckt motion beviljade emellertid 1924 års riksdag ett anslag å 10,000 kr. för budgetåret 1924—1925, och med detta belopp har sedermera årligen anslag utgått för ifrågavarande ändamål. Även i nu föreliggande statsverksproposition har Kungl. Maj:t hemställt om beviljande av samma summa för budgetåret 1930—1931.

I ovannämnda motion till 1924 års riksdag hemställde undertecknad, att anslaget till verket *Sveriges Kyrkor* måtte utgå med 15,000 kr. årligen. Vid sin behandling av motionen i fråga uttalade statsutskottet sin övertygelse, att det begärda beloppet helt visst vore för ändamålet önskvärt, men att utskottet nödgades med hänsyn till de dåvarande statsfinansiella förhållandena föreslå, att anslaget skulle för nästföljande budgetår utgå med endast 10,000 kr. Samtidigt uttalade utskottet emellertid den förhoppningen, att förhållandena framdeles skulle tillåta anslagets höjande till erforderligt belopp. Med åberopande härav samt med framhållande av den stora betydelsen av ett raskare fullföljande av det stora kyrko-beskrivningsarbetets utgivande hava utgivarne hos Kungl. Maj:t anhållit, att ett anslag av 20,000 kr. måtte begäras av 1930 års riksdag såsom bidrag till fortsatt utgivande av verket *Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium*. Ecklesiastikministern har emellertid, såsom framgår av statsverkspropositionen, av statsfinansiella skäl icke ansett sig kunna för nästa budgetår föreslå mera än 10,000 kr.

Redan i min förutnämnda motion till 1924 års riksdag har jag haft tillfälle att framhålla den stora allmänna betydelsen av verket *Sveriges Kyrkor* och att dess fullföljande utan avbrott måste anses vara ett verkligt

stort svenskt kulturintresse. Ett i tryck utgivet, illustrerat, beskrivande, vetenskapligt inventarium över våra svenska kyrkobyggnader och dessas för vårt lands konst- och kulturhistoria så ytterst värdefulla lösa föremål har länge varit ett önskemål bland historiskt intresserade svenskar. Dess förverkligande på ett i allo både vederhäftigt och värdigt sätt genom utgivande av verket Sveriges Kyrkor har också visat sig vara en mäktig hävstång såväl för de svenska konst- och kulturhistoriska vetenskapernas framåtgående som för den praktiska fornminnesvårdens och hembygds känslans utvecklande. Det undersökningsarbete, som hittills utförts för ifrågavarande inventarieverk, har dels visat sig hava en starkt stimulerande verkan på den yngre generationen av forskare på området, vilka ofta nog fått sin grundläggande konstvetenskapliga träning just under arbetet för Sveriges Kyrkor, dels verkat bevarande och skyddande för de kyrkliga minnesmärkena i de trakter, vilkas kyrkor publicerats eller undersökts. Det kan utan överdrift sägas, att den ifrågavarande inventeringen av kyrkorna i högsta grad bidragit till att i verkligheten omsätta och komplettera de fornminnesvårdande författningarnes skyddsbestämmelser, särskilt dem, som avse att hindra vanvård och förskingring av kyrkornas konst- och kulturskatter.

Vad som emellertid synes mig förtjäna riksdagens synnerliga beaktande är det förhållandet, att verket Sveriges Kyrkors beskrivningar utgöra en ypperlig handledning i och utgångspunkt för den viktiga *hembygdsundervisningen*. Kyrkan är ju i många trakter det enda kvarstående äldre byggnadsminnesmärket av värde, och i dess inventarier av skilda slag återspeglas ofta socknens historia under seklerna. Och rörande dessas rätta tolkande och innebörd lämnar verket Sveriges Kyrkor i hög grad värdefulla och vägledande upplysningar, ovärderliga för lärare och studieleddare. Det har också visat sig, att Sveriges Kyrkor verkat mycket effektivt i bygderna för den rätta förståelsen av de gamla kyrkorna och deras kulturskatter, vilka genom ökade insikter hos Ortsbefolkningen alltmera få ett värde i menige mans ögon.

Om sålunda arbetets egen vikt och betydelse i och för sig tillräckligt motiverar dess målmedvetna fullföljande, så finnes dock ännu en omständighet, som i hög grad talar för, att detta fullföljande bör ske så snabbt och i så stor omfattning som möjligt. De båda män, genom vilkas ihärdiga intresse och uppofterande arbete verket Sveriges Kyrkor vuxit fram och blivit vad det är, måste nämligen sättas i stånd att fullfölja arbetet under sådana förutsättningar, att detsamma skall kunna bringas till avslutning under den tid, som rimligen kan antagas bliva dem ytterligare beskärd att verka här i livet. Det kan måhända synas egendomligt, att detta anföres såsom skäl för forcerande av ett stort nationellt arbete. Men erfarenheten torde väl tydligt hava lärt oss, att det personliga initiativet och den personliga entusiasmen äro i hög grad betydelsefulla, då det gäller

arbeten av här ifrågavarande art. Förverkligandet av kyrkoberskrivningsarbetet i Sverige måste anses hava framkommit under ganska ovanligt lyckliga förhållanden. Ett arbete, för vars ledning och organisation man i andra länder fått engagera och avlöna särskilda ämbetsmän eller kommissioner, har i Sverige uppburits av två enskilda personer av ovanligt stor kompetens, och dessa hava nu i 20 år uppehållit arbetet, icke blott utan någon som helst gottgörelse för eget arbete, utan även med icke obetydliga personliga uppofferingar. Tack vare sin personliga auktoritet och sitt oegennyttiga arbetssätt har det också varit dem möjligt att bringa de 31 volymerna, som hittills utkommit, till trycket utan någon som helst kostnad för statsverket. Något dylikt torde icke hava skett i något annat europeiskt land. Det är sålunda icke någon som helst överdrift att framhålla, att de båda initiativtagarna till och utgivarna av verket Sveriges Kyrkor besparat den svenska staten en betydande del av de utgifter, som andra länder måst ikläda sig för att åstadkomma motsvarigheter till verket Sveriges Kyrkor.

Det måste sålunda, synes det mig, ligga i statens välförstådda intresse att i största möjliga grad tillgodogöra sig nämnda fördelaktiga förhållande, medan detta ännu är möjligt. Och det sker bäst genom att till de båda utgivarnes förfogande ställa tillräckliga medel för att sätta dem i stånd att bedriva arbetet på så bred front som möjligt. Med den erfarenhet, de numera vunnit, och med de möjligheter att erhålla kompetenta, av dem själva upptränade arbetskrafter, som de nu besitta, torde grundade förhoppningar finnas för att de nuvarande utgivarne skola kunna föra det stora verket till avslutning, åtminstone i allt väsentligt, om blott nödiga medel ställas till deras förfogande. De hava själva i sin till Kungl. Maj:t ställda ansökan om statsanslag för nästa budgetår angivit summan 20,000 kr. såsom erforderligt minimum, d. v. s. samma summa, som av riksdagen beviljats för detta ändamål under åren 1920—1922.

Under åberopande av vad här ovan anförts rörande verket Sveriges Kyrkors stora nationella betydelse samt rörande den synnerliga vikten av att de nuvarande utgivarne sättas i tillfälle att fullfölja dess utgivande i så stor utsträckning som möjligt får jag hemställa,

att riksdagen såsom bidrag till fortsatt utgivande av det av riksantikvarien S. Curman och professorn J. Roosval utgivna verket "Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium", ville anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra reservationsanslag av 20,000 kr. att utgå på de närmare villkor Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Stockholm den 21 januari 1930.

Värner Rydén.